

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Oslo 15.september 2012

NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling – høringsuttalelse

SOS-barnebyer viser til høringsbrev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, der departementet ber om en uttalelse om ekspertutvalgets utredning og vektlegging av det biologiske prinsipp i barnevernet.

SOS-barnebyer jobber nasjonalt og internasjonalt for å sikre utsatte barns rett til omsorg slik den er nedfelt i FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vi vil basere våre kommentarer på barnekonvensjonens bestemmelser, Retningslinjer for alternativ omsorg for barn i FN-resolusjon A/RES/64/142, og erfaringer gjort gjennom 60 års arbeid innen barneomsorg.

SOS-barnebyer mener det har stor betydning for barn å vokse opp i en familie, enten de vokser opp med biologiske familie eller psykologiske familie. Videre mener SOS-barnebyer at det er avgjørende at barn får nødvendig hjelp til rett tid. Det er ulike og sammensatte årsaker til at barn får hjelp av barnevernet, og de går videre til å ha svært ulike reiser videre i livet. Dersom barnevernet skal fungere etter sin hensikt, må det være fleksibelt og lydhørt nok til å møte behovene til hvert enkelt barn. I alle beslutninger som angår barnet, må barns beste være det overordnede hensyn.

Med dette som utgangspunkt mener vi at utvalgets rapport danner et godt faglig grunnlag til bruk for politikk utvikling. Vi støtter forslaget om å i utvidet grad vektlegge kvaliteten på utviklingsstøttende tilknytning mellom voksne og barn. **Spesielt mener vi dette er vesentlig i saker som gjelder tilbakeføring av barn, for å sikre at det er barnets beste som vinner fram.** Vi er svært bekymret for den belastningen de stadige overprøvningsmulighetene etter en omsorgsovertakelse påfører barna.

Videre vil vi vektlegge at for å sikre en helhetlig tjeneste som setter barnets beste i sentrum også i saker hvor barn og foreldres interesser skiller lag, er det avgjørende å styrke barns rettsikkerhet. SOS-barnebyer støtter forslaget om å lovfeste barns rett til hjelp fra barnevernet. **Videre mener vi at barn må ha bedre, lettere tilgjengelig klagemuligheter, og barns rett til medvirkning må blir fulgt opp i praksis.**

Vi savner at barns tilknytning til søsken, er tema i utredningen. SOS-barnebyer er kjent med at utvalgets mandat har særlig vært å vurdere verdivalg og dilemmaer som omfatter forholdet mellom barn og foreldre, men med henvisning til EMD og FNs barnekomité sitt vide familiebegrep, vil vi understreke behov for å se nærmere på barns tilknytning til søsken i beslutninger som angår barnets

bosted utenfor hjemmet, samvær og tilbakeføring. Heller ikke i anbefalingene om forskning nevnes behov om kunnskap om søsken i barnevernet. **Det er et alvorlig kunnskapshull på dette området i Norge og vi mener at det ville vært sentralt å ta med en anbefaling om å forske på søsken og viktigheten av søskenrelasjonen for barn i barnevernet.**

Utvalget peker på et annet vesentlig kunnskapshull – de skriver at det ikke finnes eksakte tall på hvor mange barn som tilbakeføres til foreldrene. Eller hvor mange av de barna som tilbakeføres til familien og som senere på nytt blir plassert utenfor hjemmet. **SOS-barnebyer anbefaler at det følges opp hvordan det går med de barna som blir tilbakeført, med sikte på kvalitetsutvikling og kompetanseheving i arbeidet med å sikre stabilitet for barn i barnevernet.**

Vi savner også referanse til Retningslinjene for alternativ omsorg for barn i FN-resolusjon A/RES/64/142, som bidrar til forståelse og implementeringen av barnekonvensjonen, og andre relevante bestemmelser i internasjonale og regionale menneskerettigheter, i saker som angår mange av de sakene utvalget har belyst.

Vi har videre valgt å supplere med mer utfyllende kommentarer knyttet til søsken i barnevernet og rettighetsfesting av barnekonvensjonen.

Barns tilknytning til søsken

SOS-barnebyer mener at det er avgjørende å også vurdere tilknytningen mellom søsken i beslutninger om barnets bosted utenfor hjemmet, samvær og tilbakeføring, med det mål å unngå å skille dem. Vi viser til Retningslinjene for alternative omsorg for barn FN-resolusjon A/RES/64/142 61:

“Planning for care provision and permanency should be based on, notably, the nature and quality of the child’s attachment to his/her family, the family’s capacity to safeguard the child’s well-being and harmonious development, the child’s need or desire to feel part of a family, the desirability of the child remaining within his/her community and country, the child’s cultural, linguistic and religious background, and the child’s relationships with siblings, with a view to avoiding their separation.”

Tilknytningen mellom søsken kan være svært betydningsfull, spesielt for barn i barnevernet som ellers ofte lever med mange ustabile faktorer i livet. Internasjonale studier viser at barn plassert med søsken har færre emosjonelle og adferdsmessige problemer sammenlignet med søsken som er splittet. Søsken gir en unik mulighet til en nærhet, tilhørighet og samhørighet. Videre viser studier at sammenbrudd i plasseringer kan oppleves mindre dramatisk hvis man opplever dette sammen med søsken. Søsken kan også være en god støtte i overgangen til voksenlivet. **Internasjonale studier viser at å vokse opp sammen med søsken har en sterk sammenheng med positive utfall i voksen alder.**

I utredningen ”Barnets rettigheter på barnets premisser – utfordringer i møtet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett, kapittel 9 pkt. 3, uttaler Søvig: *“Utgangspunktet etter BK art. 16 er at mindreårige søsken for bo i samme familie og ha samvær med hverandre. Om myndighetene gjør*

inngrep i søskenrelasjonen, enten i form av ulike bosted eller restriksjoner i samværet, må tiltaket være nødvendig. I denne vurderingen vil et sentralt moment være hensynet til barnets beste. Der hvor manglende kontakt skyldes andre forhold kan tiltaket også være akseptabelt etter BK art. 16, men terskelen høynes i forhold til saker hvor barnets beste er den bærende begrunnelsen.”

Innenfor barnevernet i Norge finnes det lite dokumentasjon om kontakt mellom søsken blir opprettholdt eller brutt. Det fremkommer av et studie nylig gjennomført av NOVA¹. **Det finnes forsvinnende lite forskning og kunnskap generelt om søsken og søskenplasseringer i det norske barnevernet. Dette er bekymringsverdig.** SOS-barnebyer ber om at det legges et rapporteringsgrunnlag med sikte på kvalitetsutvikling og kompetanseheving i arbeidet med søsken i barnevernet, inkludert biologiske og psykologiske søsken. Inngrep i søskenrelasjonen kan ha svært alvorlige konsekvenser for barna det gjelder. Det er avgjørende med forskningsbasert kunnskap for å sikre at de rette valgene tas, og for at det utvikles arbeidsformer som støtter og styrker positive søskenrelasjoner.

Overordnet mener vi at søsken skal plasseres sammen. Skulle man unntaksvis komme til at det vil være til barnets beste ikke å plasseres i samme hjem, må det tilrettelegges for godt samvær. NOVA sin gjennomgang av kunnskap på feltet, viser at barn som er plassert borte fra søsken, engster seg mye for dem. De fleste barna som blir spurt, ønsker kontakt med sine søsken. I situasjoner hvor søsken splittes, inneholder ikke § 4-19 noen uttrykkelig regel om at de har rett til samvær med hverandre. Vi er kjent med at departementet har sendt på høring et forslag om å lovfeste at fylkesnemnda i vedtak om omsorgsovertakelse også skal ta stilling til spørsmålet om samvær mellom søsken. SOS-barnebyer støtter dette forslaget. Videre må det utvikles arbeidsformer som støtter opp under godt samvær i praksis. Flere studier viser at det krever en ekstra innsats av flere parter hvis søsken som ikke lever sammen skal opprettholde kontakten. Kontakten blir ellers mindre over tid. **Med dagens praksis, er det en stor fare for at barn som har blitt separert i tidlig alder mister kontakt med sine søsken etter hvert. Noe som slår negativt ut i voksenlivet.**²

Rettighetsfesting av barnevernsloven

SOS-barnebyer støtte forslaget om å lovfeste barns rett til hjelp fra barnevernet.

For å understreke behovet for en slik lovfesting, vil vi henlede Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets oppmerksomhet på hvordan virkeligheten i dag er.

Vi har i dag en lov om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv (kompensasjonsloven). Flere organisasjoner, bl.a Kirkens Bymisjon og SOS-barnebyer har tatt opp med skattemyndighetene om slik kompensasjon også gjelder private virksomheter som yter tjenester

¹ Aina Winsvold, Kirsti Valset, Sten-Erik Clausen, Lars Kristofersen, NOVA (under arbeid) Stabile eller ustabile plasseringer / søskenplassering i barnevernet

² Aina Winsvold, Kirsti Valset, Sten-Erik Clausen, Lars Kristofersen, NOVA (under arbeid) Stabile eller ustabile plasseringer / søskenplassering i barnevernet Stabile eller ustabile plasseringer / søskenplassering i barnevernet, NOVA (2012)

etter barnevernloven. I brev av 5. mars 2012 til Kirkens Bymisjon konkluderer Finansdepartementet med følgende:

”Finansdepartementet anser på bakgrunn av foranstående at kravet i kompensasjonsloven § 2 første ledd bokstav c om at private virksomheter må yte helse- sosial-, eller undervisningstjenester som kommunen er ”pålagt å utføre ved lov”, må forstås slik at ytelsen må være basert på en rettighetslov, dvs. en lov som gir enkeltpersoner et rettskrav på en nærmere konkretisert ytelse, for at det skal foreligge rett til kompensasjon for virksomheten.”

Dette betyr i klartekst at dersom man som privat virksomhet etablerer et helsetilbud som er lovpålagt eller en eldrebolig, så får man momskompensasjon. Dersom man derimot etablerer eller driver trygge hjem for barn som ikke har det, så får man ikke momskompensasjon – fordi dette er oppgaver som ikke uttrykkelig er lovpålagt.

Dette innebærer en forskjellsbehandling som er det norske samfunn uverdigg.

Med vennlig hilsen

Svein Grønnern
Generalsekretær